

**НВК «загальноосвітня школа І-ІІІ ступеня –
дитячий садок» с. Здомишель**

*Як зробити урок
світової літератури
змістовним і цікавим*

Методичний посібник

Здомишель — 2

**НВК «загальноосвітня школа І-ІІІ ступеня –
дитячий садок» с. Здомишель**

*Як зробити урок
світової літератури
змістовним і цікавим*

Методичний посібник

Здомишель - 2012 р.

Як зробити урок світової літератури змістовним і цікавим.
Методичний посібник. – НВК «загальноосвітня школа І-ІІІ ступеня –
дитячий садок» с. Здомишель. – Здомишель, 2012. – с. 36

У посібнику до уваги фахівців пропонуються інтерактивні
методики навчання, дидактичні ігри, епіграфи, добірка проблемних
питань і ситуацій, матеріали для фізкультхвилинок-цікавинок, емоційно-
інтригуючі вступи, які можуть бути використані під час вивчення
у 5 класі теми: «Г.К. Андерсен. «Снігова королева»

Для вчителів-словесників, студентів-філологів.

Укладач: Сметюх Ольга Василівна, вчитель світової літератури

Рецензент:

Соботович В. В., заступник директора з навчально-виховної роботи

Зміст

Передмова.....	6
1. Епіграфи до уроків	7
2. Проблемні питання та проблемні ситуації	9
3. Фізкультхвилинки-цікавинки	10
4. Плани-конспекти уроків у 5 класі з теми «Г. К. Андерсен «Снігова королева»	
4.1 Урок 1. Ганс Крістіан Андерсен. Поєднання побутовості і фантастики у казках Андерсена	11
4.2 Урок 2. Особливості побудови казки «Снігова королева». Роль антитези у структурі казки.	16
4.3 Уроки 3-4. «Снігова королева». Перемога щирих людських стосунків над багатствами Снігової королеви.....	21
4.4 Урок 5. Характеристика героїв казки. Авторська оцінка героїв твору.....	29
Післямова	33
Список використаної літератури	34

Передмова

На жаль, упродовж останніх років учні почали втрачати інтерес до літератури. Зміна пріоритетів, коли літературна освіта відходить на задній план, не зовсім вдала програма, монотонність і одноманітність занять, відсутність яскравих вражень робить процес пізнання нецікавим для дітей.

Тому й постає питання: як зробити урок літератури цікавим і захоплюючим, як перетворити його на годину естетичної насолоди, хвилюючу мандрівку з учнями в незвідані світи, в таємниці людського серця?

У процесі педагогічної діяльності прийшла до висновку, що один із шляхів — це впровадження у практику інтерактивних і мультимедійних технологій, які роблять процес пізнання цікавим для учнів, сприяють не тільки отриманню знань, а й розвитку інтересу до них.

Використання активних форм роботи заохочує учнів до активного навчання, за якого кожен відчуває свою значимість, інтелектуальну спроможність.

Епіграфи до уроків

✂ Напередодні важкого і великого ХХ століття зустрівся милий дивак і поет Андерсен і навчив світлої віри в перемогу сонця над темрявою, доброго людського серця над злом.

К. Паустовський

✂ Ось казка мого життя. Розповів я її тут відверто і щиросердно, ніби у колі близьких друзів.

Г.К. Андерсен

✂ Моє життя — прекрасна, розкішна казка.

Г.К. Андерсен

✂ Казка — вигадка, та в ній —
У шкарлупці золотій —
Зерня сховане смачне.

В. Бичко.

✂ Що ж, почнемо! Коли дійдемо до кінця нашої казки, то будемо знати більше, ніж тепер.

Г. Андерсен

✂ Світ навколо нас сповнений краси, вона проявляється в найменш примітних образах, яких часто не помічають люди.

Г.К. Андерсен

✂ Ніхто не має більшої любові, як той, що душу покладає за друга.

Л. Українка

✂ Право на щастя можна заслужити лише безкорисливою любов'ю.

Г.К. Андерсен

✂ Боротись і шукати, знайти і не здаватись.

В. Каверін

✂ Який характер, такі і вчинки.

Прислів'я

✂ Характер — важлива складова краси.

С. Лорен

✂ Тільки досягаючи великої мети, людина виявляє в собі великий характер, який і робить її маяком для інших.

Г. Гегель

✂ Людська душа і друг, безсумнівно, цінніші над усе.

Г. Сковорода

✂ Не золотом цінується людина,
А розумом і серцем добродійним.

Ш. Перро

✂ Твори добро друзям своїм, щоб вони ще більше любили тебе.

Кмовул

✂ Людина віддзеркалюється у вчинках.

Ф. Шиллер

✂ Людина, незалежно від того, гарний чи поганий вчинок вона зробила,
завжди заслуговує або поваги, або співчуття.

Махатма Ганді

✂ Не на то надо смотреть, где человек родился, а каковы его нравы, не
в какой земле, а по каким принципам решил он прожить свою жизнь.

Антуан де Сент-Экзюпери

Ці вислови можуть також стати матеріалом для прийому
«Інформаційний пакет», коли ставиться проблемне питання, наводиться
декілька висловів, а потім йдуть запитання:

- Який вислів найкраще висвітлює дану проблему?
- Чиї думки найоригінальніші?
- Із яким твердженням (баченням) не погоджуйсь?
- Які вислови сподобалися?
- Доповніть «пакет» власною думкою.

Проблемні питання та проблемні ситуації

- ❖ Г. К. Андерсен сказав: «Саме з дійсності й виростає найдивніша казка!». Про яку дійсність тут може йти мова?
- ❖ Як ви думаєте, чому люди бувають злими? Як, на ваш погляд, їм допомогти позбутися «скалки із дзеркала злого троля»
- ❖ Що стало умовою перемоги над багатствами Снігової королеви?
- ❖ Епіграфом до уроку ми взяли слова В. Каверіна «Боротись і шукати, знайти і не здаватись». До кого із героїв казки можна віднести ці слова? Чому? Чи можуть вони стати девізом кожної людини?
- ❖ Що краще: «жива» чи «мертва» краса?
- ❖ Що таке краса людських вчинків? Які вчинки ви називаєте красивими?
- ❖ Герда вражає нас своєю красою. А якою саме?
- ❖ Чи можна засуджувати поведінку Кая?
- ❖ Які уроки життя дає нам Андерсен у казці «Снігова королева»?
- ❖ У казці Андерсен звеличує любов, вірність палке серце маленької героїні. Але казку названо «Снігова королева». Чому?
- В одному класі серед учнів виникла суперечка: якби скалка потрапила в серце Герди, чи стала б вона точнісінько такою, як Кай? Ваша думка.
  - А чи могла б скалка потрапити до Герди?
- Як ви думаєте, що могло навіяти Андерсену історію про Снігову королеву?
  - Для чого ж тоді казкар розповідає про злого троля і його дзеркало?

- Маленька розбійниця, побачивши Кая, сказала: «Ой, пройдисвіт!.. Не знаю, чи ти вартий того, щоб за тобою бігали аж на край світу».
- А й справді, чи вартий Кай того, щоб заради нього пройти стільки випробувань?

Фізкультхвилинки – цікавинки

*****

Присядьте стільки разів, скільки вибив годинник на міській ратуші, коли Кай і Герда сиділи і розглядали книжку з малюнками. (5 разів)

Поверніть тулуб уліво, а потім управо стільки разів, скільки Снігова королева поцілувала Кая. (2 рази)

Нахиліть тулуб уперед стільки разів, скільки років Кай жив із крижаним серцем. (2 рази)

Згадайте порядковий номер, якому у казці відповідає розповідь про хлопчика і дівчинку, і стільки ж разів нахиліть тулуб назад. (2 рази)

Підстрибніть стільки разів, скільки кутів було у зірки, яку нагадувала Каєві кожна сніжинка, коли він дивився на неї крізь збільшуваче скло. (10 разів)

*****

Наші герої так гарно розповідали про зимові розваги на майдані, що і не помітили, як прилетіли до нас у клас сніжиночки. То ж давайте зараз станемо і повторимо їх танок.

- Звучить музика

Сніжинки літають на стріху все нижче, все нижче.
Замети пухнастого снігу все вищі, все вищі.
Кінчається рік, його кроки тихіші, тихіші,
А пісенька Кая і Герди гучніша, гучніша.

Плани-конспекти уроків у 5 класі з теми: «Г.К. Андерсен «Снігова королева»

Урок 1.

Тема. Ганс Крістіан Андерсен. Поєднання побутовості і фантастики у казках Андерсена.

I. Організаційна частина

1. Психологічне налаштування

Побутує думка: «Ніколи не кажи: «Я — неук»,
А завжди кажи: «Я — зірка».

На парту кожному з вас упала зірочка. За допомогою цих зірочок ми визначимо, хто стане найяскравішою зіркою в нашому королівстві світової літератури.

Але кожен із вас повинен пам'ятати:

Я — учень

Я — хочу знати

Я — думаю

Я — вмю

Я — знаю

Я — особистість творча

Я — зірка.

2. Підготовка до сприйняття нового матеріалу. Передбачення.

Є у Копенгагені в Центральному міському парку, де завжди багато людей і куди кожного дня приходять діти, пам'ятник письменнику. На його підніжжі викарбувані слова: «Споруджений датським народом». Хіба може бути ще більша винагорода великому казкареві, ніж визнання і вдячність власного народу?

— Як ви вважаєте, про якого письменника йде мова?

3. Постановка проблемних запитань

За що народ любить казки Андерсена?

За що ми йому так вдячні?

Спробуємо відповісти на ці питання, доторкнувшись до чарівного світу його казок.

II. Актуалізація опорних знань

1. Вікторина «Із якої казки уривок?»

- 1) «Ти нагородив уже мене, — відповів соловей, — я викликав сльози на твоїх очах, коли співав уперше: цього я не забуду ніколи. Сльози — ось найдорогоцінніша нагорода, від якої радіє серце співця». (*«Соловей»*)
- 2) «У мене все проситься назовні: я мушу цвісти»
(*«Равлик і кущ троянди»*)
- 3) «Вода збігала по волоссю та по сукні на носки черевиків і витікала з-під підборів, а вона казала, що вона справжня принцеса». (*«Принцеса на горошині»*)
- 4) «Розумнішого, чарівнішого обличчя він не міг собі уявити. Тепер вона не здавалася йому більш крижаною, як тоді, коли з'явилася за вікном і кивала йому».
(*«Снігова королева»*)

2. Прийом «Впізнай казку за малюнком»

3. Прийом «Спринт»

Назвати за 1 хв. якомога більше казок Андерсена («Принцеса на горошині», «Кресало», «Дюймовочка», «Русалонька», «Соловей», «Гидке каченя», «Дикі лебеді», «Снігова королева», «Нове вбрання короля», «Стійкий олов'яний солдатик» та ін.).

III. Основний зміст уроку

1. «Знаю. Хочу дізнатися. Дізнався».

Кожен учень аркуш паперу ділить на три колонки: 1. Знаю.

2. Хочу дізнатися. 3. Дізнався. Перші дві заповнюються на початку уроку, третя — в кінці.

2. «Коло думок»

— Чи можемо ми, не звертаючись до казок Андерсена стверджувати, що знаємо все про його життя?

3. Рольова гра «Зустріч із письменником»

4. *Дослідження* (випереджальне завдання). Робота у групах.

- 1 група. Казка «Принцеса на горошині»
- 2 група. Казка «Гидке каченя»
- 3 група. Казка «Стійкий олов'яний солдатик»
- 4 група. Казка «Равлик і кущ троянди»

Завдання. Зіставити зміст запропонованої казки з основними віхами життя Андерсена, дати відповідь на запитання:

- Чи можна асоціювати цю казку з певним періодом життя Андерсена? Знайдіть у тексті підтвердження вашої думки.
- Яка основна думка казки?
- Які почуття викликала у вас ця казка?

5. *Заповни «пелюстки квітки»*

Андерсена по праву можна назвати «казкарем із трояндою в серці». Він захоплювався цими квітами, вважав їх довершеним ідеалом краси. Троянда є емблемою його творчості, адже він намагався пробуджувати прекрасне в людських серцях. Його казки ставали дороговказом у житті. Тож давайте створимо «квітку» «Світ казок Андерсена», на пелюстках якої запишемо основні питання, які піднімав казкар у своїх творах.

6. «Мозковий штурм»

Що могло нав'яяти чи наспівати Андерсену історію Снігової королеви?

Орієнтовні відповіді:

- ❖ Снігова віхола. Вона подарувала Андерсену великий білий шлейф для його героїні, її політ.
- ❖ Сніжинка. Вона починає рости і перетворюється на Снігову королеву.
- ❖ Морозний орнамент на вікні. Він завжди таємничий і нагадує якесь фантастичне обличчя.
- ❖ Крижинка. Вона холодна і сяюча, як Снігова королева.
- ❖ Зимовий пейзаж. При його спогляданні в уяві виникають казкові картини.

7. «Розподіли»

У казках Андерсена перетинаються два світи: фантастичний (уявний) і реальний. Розташуйте героїв казки «Снігова королева» відповідно до цих світів: Троль, Герда, Кай, Снігова королева, стара чаклунка, маленька розбійниця, принц і принцеса, північний олень, ворон і ворона.

Фантастичний	Реальний

IV. Підбиття підсумків уроку

1. «Заповни анкету»

Заповни анкету письменника:

- 1) Прізвище. Ім'я. по батькові
- 2) Роки життя
- 3) Країна, яку представляє
- 4) Літературний жанр, у якому прославився
- 5) Найвідоміші твори

2. «Суд Феміди»

Питання, порушені у казках Андерсена, актуальні і в наш час.

Учням пропонується виразити своє ставлення («так» чи «ні») стосовно даної думки за допомогою терезів (із фізичного кабінету) і квасолин (різного кольору) або камінців.

3. **«Метод Прес»**

Які з казок, на вашу думку, не втратили актуальності й у наш час?

4. **«Продовж речення»**

«Андерсен допоміг зрозуміти, що...»

V. Домашнє завдання

1) **«Створи ескіз»**

Створити ескіз обкладинки казок Андерсена. Пояснити, чому ви хочете бачити обкладинку саме такою.

2) **«Створи рекламу»**

Створити рекламу за прочитаною казкою Андерсена (на вибір). Створюючи рекламний ролик, слід продумати мету, адресата, вид ролика.

Урок 2

Тема. Особливості побудови казки «Снігова королева». Роль антитези у структурі казки.

I. Організаційна частина

1. Емоційне налаштування

- Звучить запис уривка із балету П. Чайковського «Лускунчик»

Учитель. Прислухайтесь! Ви чуєте ці чарівні звуки? Що ж це? Здається хтось тихенько, навшпиньки йде по коридору. Усе ближче, ближче. Ось зі скрипом відчиняються двері. Та хто ж це? Це знову до нас завітала казка. І вона не помилилася, адже ми на неї чекали. Яка ж це казка?

II. Актуалізація опорних знань.

1. «Знайди зайве»

«Гидке каченя», «Кресало», «Снігова королева», «Попелюшка», «Принцеса на горошині».

2. «Упізнай героя»

- ✓ «Я цілісіньку ніч не стулила очей. Хтозна, що було в моєму ліжку. Я лежала на чомусь твердому і від цього в мене все тіло тепер у синцях». («Принцеса на горошині»).
- ✓ «Всередині квітки, на зеленій маточці, сиділа крихітна дівчинка, така гарненька й ніжна». («Дюймовочка»).
- ✓ «І старі лебеді схилились над ним. А він зовсім засоромився і сховав свою голову під крило, сам не знаючи чому. Він згадав той час, коли всі глузували з нього і проганяли його. А тепер усі кажуть, що він найпрекрасніший із птахів». («Гидке каченя»).

3. «Бюро загублених речей»

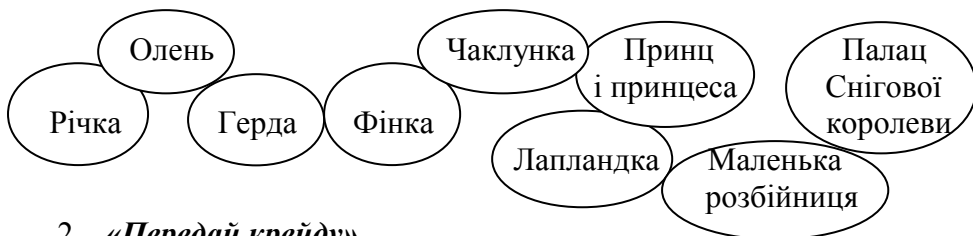
Обрати тільки ті речі, які згадуються в казках Андерсена, а інколи є їхніми персонажами. Вказати назву казки.

Червона шапочка, рукавички, троянда, дзеркало, синя борода, кресало, чоботи, горошина, сніжинка, сірники.

III. Основний зміст уроку

1. «Знайди правильний шлях»

Хвилі річки викинули на берег подані нижче слова, які відображають шлях Герди у пошуках Кая. Але слова змішалися. Давайте, дотримуючись сюжету казки, знайдемо правильний шлях Герди.

2. «Передай крейду»

Учень записує на дошці назву першого оповідання казки і передає крейду іншому, котрий записує назву другого оповідання і т. д.

3. «Снігова куля»

- Як побудована казка «Снігова королева»? Чи відповідає вона характерній побудові казок?
- Як ти можеш пояснити назву кожної частини казки?
- Чи є перше оповідання зачином казки?
- Чи є у казці кінцівка?

4. «Літературне лото»

З'єднати стрілками героїв казки з речами, які їм належать

Кай	Ніж
Герда	Капелюшок із квітами
Маленька розбійниця	В'ялена риба
Снігова королева	Книжка з малюнками
Чаклунка	Корона
Принцеса	Рукавички
Лапландка	Ліжко-лілея (червоного кольору)
Принц	Сувій паперу
Фінка	Газети

5. «Детектив»

Учень пише на аркуші ім'я героя казки і не показує його. Інші учні

задають йому три питання, на які він може відповідати лише «так» чи «ні». За цими питаннями учні повинні відгадати ім'я героя казки.

Приклад

- 1) Це людина? (Ні). Ця дійова особа жіночої статі? (Так). Вона красива, могутня? (Так). [Снігова королева] _
- 2) Це хлопчик? (Ні). Цей персонаж багато мандрував? (Так). Ця дійова особа досягла своєї мети? (так) [Герда] _
- 3) Цей герой жив у місті, в будинку (Ні). Він злий? (Так). Це головний герой? (Ні). [Троль] _

6. **«Німе кіно»**

Учні мають відгадати героя твору, якого зображено за допомогою міміки, жестів.

7. **«Пошук альтернатив»**

Клас ділиться на групи, кожній з яких роздається картка з назвою об'єкту. Необхідно придумати дії, характерні для даного об'єкту, так, щоб інша група визначила, про що йдеться.

Приклад.

Перша група отримала картку із написом **«Сад»**.

Дія об'єкта: він впускає в себе людей, даруючи їм насолоду, радість та забуття. Він зачаровує буянням різноманітних квітів, у ньому завжди панує весна.

Друга група отримала картку **«Мансарда»**.

Дія: вона дає притулок родині Кая та Герди, захищає їх від негоди, дає можливість на її території вирощувати троянди.

Третя група отримала картку **«Палац»** (Снігової королеви).

Дія: був порожнім, по ньому гуляв вітер, від стін віяло холодом. Він не чув людських розмов, у ньому ніколи не влаштовувалися бали, не було чути радісного сміху; сковував людей своїм крижаним холодом.

8. **«Збір мозаїки»**

Із розрізаних на частини аркушів з уривками із твору зібрати вихідний текст.

9. «Режисерування» тексту»

Учні отримують картки із фрагментами тексту. Потрібно встановити їхню послідовність відповідно до змісту казки

Картка 1.

Кай глянув на неї. Вона була така прекрасна! Розумнішого, чарівнішого обличчя він не міг собі уявити. Тепер вона не здавалася йому більше крижаною, як тоді, коли з'явилася за вікном і кивала йому

Картка 2.

От карета зупинилася. Вони в'їхали на подвір'я розбійницького замку

Картка 3.

Кай і Герда сиділи і розглядали книжку з малюнками – звірами та пташками. Великий годинник на башті продзвонив п'ять разів

Картка 4.

Посередині озера сиділа Снігова королева, коли була вдома. Вона казала, що сидить на дзеркалі розуму і що це єдине і найкраще дзеркало на світі

Картка 5.

— Я не можу дати їй більше сил, ніж у неї є зараз. Хіба ти не бачиш, яка велика її сила?

Картка 6.

Олень зупинився коло жалюгідної хатини. Дах спускався до самої землі, а двері були такі низенькі, що людям доводилося пролазити в них рачки.

10. «*Ти — мені, я — тобі*».

Учень називає образ казки і викликає іншого, котрий повинен назвати антитезу до даного образу. (*Небо – троль, троянда – сніжинка, Герда – Снігова королева тощо*)

IV. Підбиття підсумків уроку

1. «Допоможи художнику»

Дібрати із тексту цитати, які можуть бути підписами до ілюстрацій.

2. «Павутинка дискусії»

3. Герді не слід було відправлятися на пошуки Кая

Приклад.

Я згоден

- Кай останнім часом погано поведився з Гердою, був грубим.
- Це справа не для маленької дівчинки.
- Пошуки пов'язані з небезпекою.

Я не згоден

- Не можна залишати друга в біді.
- Ніхто б інший цього не зробив

4. «Займи позицію»

Чи потрібні п'ятикласникам знання про антитезу?

5. «Коло думок»

Яку роль відіграє антитеза у побудові казки «Снігова королева»?

V. Домашнє завдання

1. Скласти власну казку, використовуючи антитезу (для учнів з високим рівнем знань).
2. Переказати батькам зміст казки і записати в зошит їх відгуки і роздуми (для учнів із достатнім рівнем знань).

Тема. «Снігова королева». Перемога щирих людських стосунків над багатствами Снігової королеви.

I. Мотивація навчальної діяльності

Діти! Андерсен зробив усім нам чудовий подарунок, написавши казку «Снігова королева». Починаючи її, він писав: «Коли ми дійдемо до кінця нашої казки, то будемо знати більше, ніж тепер». Я сьогодні дозволю собі трохи перефразувати ці слова: «Коли ми закінчимо сьогоднішній урок, то знатимемо більше». Більше про життя, його цінності, дружбу, любов, — тобто відкриємо таємниці казки для себе.

1. «Передбачення» («чорна скринька»)

У цій скриньці знаходяться предмети, описані у казці. Саме вони, якщо ви їх правильно назвете, допоможуть вам зрозуміти тему і завдання нашого уроку.

Один із цих предметів — гарна, корисна для людини річ, яка говорить лише правду. Але у руках злющого, «наче сам диявол», троля ця річ стає небезпечною і може привести до неминучого лиха. Що це за предмет? (Дзеркало).

Саме воно накоїло багато біди у казці.

- *«Мозковий штурм»*

Як ви гадаєте, для чого казкар розповідає про злого троля і його дзеркало? Про що ми будемо говорити на уроці? (Про те, як серце Кая стало крижаним, про перешкоди, які Герді прийшлося подолати на своєму шляху, щоб врятувати Кая, по те, хто і чому їй допомагав)

Наступний предмет у скриньці можна охарактеризувати так: вони неживі, але вражають своєю красою та геометричною гармонійністю. Якби ж тільки не танули... (Сніжинки).

Але сніжинки у казці асоціюються з ким? (Із Сніговою королевою).

Отже, ми будемо говорити і про... (Снігову королеву)

Третій предмет у скриньці — вона жива, з нею можна розмовляти, вона чарує своєю красою і неповторністю, її можна назвати символом казки. Що це? (Троянда)

Ця квітка є символом любові — такого почуття, яке має велику силу.

- *Словникова робота* — символ

Герда, як троянда, вражає нас своєю красою. А якою саме? На це запитання ми спробуємо знайти відповідь на уроці, тема якого «Перемога щирих людських стосунків над багатствами Снігової королеви»

II. Основний зміст уроку

1. Асоціативна розминка

Доберемо асоціативний рід до слова «любов». Запишемо його на дошці. (Любов, гармонія, дружба, добро, тепло, краса...). Якого кольору ці слова? (Колір, що найбільше підходить світу любові, гармонії та дружби, рожевий — колір троянд)

2. Ситуація вибору

Серед малюнків виберіть зображення троянди або сніжинки. Поясніть власний вибір.

3. Евристична бесіда

- Як ви гадаєте, що красивіше — троянда чи сніжинка?
- Чим насамперед відрізняється сніжинка, крижинка, іній від квітки, дерева, тварини? (Одні — неживі, інші — живі організми)
- Чи обов'язково краса має бути корисною?

Щоб відповісти на це запитання, треба з'ясувати:

- 1) Навіщо дві сім'ї створили для себе «сад» у дерев'яних ящиках?
- 2) Як він описується у казці?
- 3) А для чого там троянди? Чи давали вони яку-небудь користь?
- 4) Чи випадково автор увів у розповідь про дітей троянди?. Що це може означати? (У Андерсена троянда — це символ світу Кая та Герди, їх дружби, любові одне до одного)

Отже, здебільшого краса — безкорисна. Троянда дарує ніжність, тепло, її запах зачаровує оточення, а бутон приваблює око. У цій безкорисності криється найважливіша користь — дарувати людям радість.

Звернімося тепер до Снігової королеви. Вона теж дуже гарна.

4. Словесне малювання.

Якою ви її собі уявляєте? Опишіть.

5. Робота з текстом

Знайдіть у тексті опис зовнішності Снігової королеви.

- Що говориться про її очі? З чим асоціюється її краса?

Вона вродлива, але холодна, нежива. Коли Каю потрапила льодяна скалка в око і серце, йому починає подобатися саме ця мертва краса?

- Що тепер до вподоби Каю? (Сніжинки. Він говорить: «Дивись, як добре зроблено!»)
- Чи можна так висловитися про троянду? (Ні)
- Чи випадково Андерсен порівнює обличчя Герди з трояндою?

6. «Метод Прес»

- Що таке краса людських вчинків? Які вчинки ми називаємо красивими?
- Як ви розумієте вислів «серце перетворилося на маленьку крижинку»

7. Рольова гра

Розповідь про пошуки Кая від імені Герди.

8. «Уважний читач» / «Лови помилку»

Виправте неточності у наведених фразах:

- «Він дражнив навіть маленьку Герду, яка не любила його від щирого серця».
- «Коли настала осінь, Герда взулася у новенькі жовті черевички, і, нікому нічого не сказавши, вирушила на пошуки»
- «Вона (чаклунка) також потурбувалася, аби із саду зникли всі тюльпани, адже ці квіти могли нагадати про Кая»
- «Маленька розбійниця посадила на коня Герду, міцно прив'язала її про всяк випадок і підсунула під неї м'яку подушечку, щоб було зручніше сидіти»
- «Кай грався плескатими дощечками, складаючи з них різні фігури».

9. «Упізнай героя за реплікою»

- «Нехай спробує! Я її посаджу у теплу піч, і вона розтане». (Кай)
- «Фу! Цю троянду точить черв'як! Дивись! А ця зовсім крива! Ну, справді, це зовсім погані троянди». (Кай)
- «Ми добре покаталися! Але ти зовсім замерз. Залазь у мою шубу». (Снігова королева)
- «Ну, хай вже буде так, візьми назад свої хутрянні чобітки, бо буде холодно. А муфту я вже лишу собі, надто вона гарненька». (Маленька розбійниця)
- «Чи не даси ти для дівчинки такого напою, що надав би їй силу дванадцяти богатирів?». (Північний олень).

- «Я не можу дати їй більше сил, ніж у неї є зараз. Хіба ти не бачиш, яка велика її сила?». (Фінка)

10. «Пошук причин»

До фактів учні добирають причини (квота — 3-4 причини):

- 1) Герда відправилась на пошуки Кая. Назвати причини
  - Вона любила свого названого брата.
  - Мала добре і щире серце
  - Не могла залишити свого друга в біді
  - Їй було самотньо і сумно без Кая.
- 2) Скалки чарівного дзеркала потрапили в серце Кая, а не Герди. Назвати причини:
  - Він був не таким добрим і щирим, як Герда
  - Йому притаманна душевна черствість
  - Він не здатний на самопожертву заради інших
  - Кай егоїстичний, байдужий, самовпевнений.

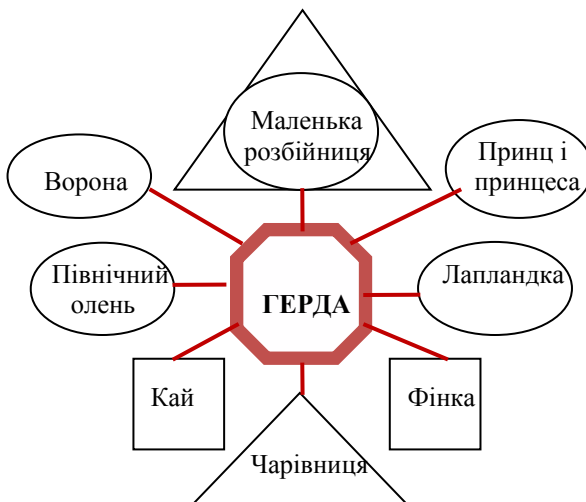
11. «Карусель»

Як ви гадаєте, чому оточуючі намагаються допомогти Герді?

12. «Грунування» і символи-позначки

Спробуємо разом пригадати, хто допомагав Герді, хто створював перешкоди, а хто обирав нейтральну позицію. Для цього використаємо метод «грунування» і символи-позначки.

○ — допомога; △ — перешкода; □ — нейтральна позиція

13. Творча робота. Малюнки-асоціації

Намалювати лише одну річ, яка б символізувала образи: Кая, Герди, Снігової королеви, Маленької розбійниці, Чаклунки. На що схожі вони у вашій уяві? Чому?

14. «Займи позицію»

Хто є головною героїнею казки — Снігова королева чи Герда? Чому?

15. «Склади пазли»

Із пазлів, на яких записані слова (доброта, холод, співчуття, байдужість, егоїзм, любов, милосердя, щирість), скласти «серце» Герди. Пояснити причини вибору слів.

16. «Створи портрет»

Через знакову систему створити психологічний портрет Герди, Снігової королеви.

Гуманна
енергійна
рішуча
добра
альтруїстка

С амотня	к расива
н адмірна	о чі сяючі
і деалістка	р озумна
г ордовита	о браз казки
о бачна	л ьодяна
в родлива	е гоїстична
а ктивна	в ічна
	а гресивна

17. «Кубування»: Снігова королева

- 1) Снігова королева — це загадкова героїня казки Андерсена
- 2) Снігова королева – віхола – зима – холод – морозне вікно – політ – крига – зірка – самотність.
- 3) Наче таємнича мелодія зимової віхоли
- 4) Із білого снігу, льоду, заметілі, дивної фантазії, шепоту сніжинок, зимової тиші.
- 5) «За». Збагачує сприйняття зимової природи надзвичайно таємничим і вишуканим чином.
«Проти». Це холодна краса, яка живе лише для гармонії і правильності, але не для любові, добра і тепла людських стосунків.

- 6) Збагатити уяву, наблизитися до таємниць зими, до розуміння зовнішньої і внутрішньої краси, краси «мертвої» і «живої».

18. «Кола Вена»

1 група. На «пелюстках троянди» написати риси характеру Герди.

2 група. На «сніжинках» написати риси характеру Снігової королеви.

3 група. Написати спільні риси обох героїнь

- ✓ На дошці намальовані кола. Учні називають риси характеру, прикріплюють пелюстки троянди, формуючи квітку, та сніжинки. В центральній частині — спільні риси.

19. Робота в групах

1 група. Складіть схему-асоціацію з іменами персонажів, що уособлюють сили добра і зла.

2 група. Що означає слово «вічність»? Чому Кай так хоче його скласти?

3 група. Підберіть приклади приказок, прислів'їв, що відповідають головній думці казки, вкажіть в них антитезу.

III. Підсумок уроку

1. Ситуація вибору.

На початку уроку ви вибирали серед троянди і сніжинки те, що вам більше подобалося. Чи не змінив хтось думку на кінець уроку?

2. «Коло думок»

«Краса врятує світ», — говорять дорослі. Якщо це так, то чому ж тоді у казці вона ледве не знищила маленького хлопчика?

3. «Асоціація»

Так із чим у казці асоціюється куш троянд? (Із людським серцем)

4. Поетична хвилинка «Поради від Герди»

✓ Учениця читає вірш В. Симоненка «Квіти»

Квіти часто нам говорять більше, ніж слова.

Скільки ми їм довіряли мрій, недоспаних ночей.

Але є ще кращі квіти, невидимі для очей.

Не цвітуть вони на клумбах і на тихих озерцях.

А цвітуть вони у грудях, у людських цвітуть серцях.

В щирім серці, в чесних грудях — вірю, знаю! — квіти є!

Щастя їх коріння поїть, радість барв їм додає.

В них красується, ясніє мрій дитинна чистота.

Золотими пелюстками в них кохання розцвіта.

Щоб вони не помарніли в душах чистих і ясних,

Завжди ніжністю й любов'ю поливайте, люди, їх!

5. Творча робота «Поради Сніговій королеві»

6. «Кошик»

Розподіліть подані слова між «смітником» і «валізою»: егоїзм, любов, доброта, корисливість, цілеспрямованість, жертовність, зло, самовпевненість.

7. «Поділись враженнями»

Російський письменник К. Паустовський стверджував, що чимало людей були щасливі тому, що «напередодні важкого і великого ХХ століття зустрівся милий дивак і поет Андерсен і навчив світлої віри в перемогу сонця над темрявою і доброго людського серця над злом»

А чи відчуваєте ви себе щасливими від зустрічі із творчістю Андерсена? Які враження казка справила на вас?

8. *Технологія «Цеглинки». Уроки казки «Снігова королева»*

Здебільшого краса — безкорисна

Краса здатна робити людей кращими

Краса буває різною. Краща «жива краса»

Краса і сила людини — у доброму, щирому серці

Не став свої бажання вище за інтереси інших (Чаклунка)

Вірне плече друга та добрі люди допоможуть у біді

Людина завжди варта того, щоб за неї боротися

Людяність — краса людського серця — це та сила, яку не в змозі перемогти навіть чаклунство

Головне — не соромитися страху, а перемогти його (як це зробила Герда)

УРОКИ КАЗКИ «СНІГОВА КОРЛЕВА»

IV. Домашнє завдання

1. Високий рівень: 1) Як ти розумієш останнє речення казки: «Так сиділи вони поруч, обидва дорослі, але ще діти, діти серцем і душею, а надворі стояло тепле, радісне літо!». 2) Як, на твою думку, будуть далі розвиватися події. Допиши.

2. Достатній рівень: Поміркуй, які правила поведінки ти склав би для маленької розбійниці. Запиши їх.

3. Середній рівень: Уяви, що ти маєш нагоду зустрітися з Гердою та Каєм. Про щоб ти їх запитав?

4. Початковий рівень: Знайди в газетах, журналах, Інтернеті факти про гарні вчинки дітей, що здатні на самопожертви.

Урок 5.

Тема. Характеристика героїв казки. Авторська оцінка героїв твору.

I. Актуалізація опорних знань

1. «Ланцюжок»

Учні по черзі характеризують героїв казки «Снігова королева». Кожен промовляє одне речення.

2. «Титанік»

Уявна катастрофа на пароплаві «Титанік», коли врятуватися може лише одна особа з усіх «пасажирів» (літературні герої). Треба довести права цієї особи на порятунок.

Перший варіант. Учні діляться на групи: адвокати і судді.

Другий варіант. Самі «пасажирів» по черзі доводять своє право на порятунок.

II. Основний зміст уроку

1. «Карусель»

Пояснити зміст слів фінки, сказаних нею у розмові з оленем:
«Сила у її серці».

2. Інтерв'ю з героями казки

- Інтерв'ю з Гердою
  - Розкажіть про себе
  - Навіщо Вам було шукати Кая, адже він так погано поведився з вами останнім часом?
  - Поділіться своїми враженнями від мандрівки
  - Чи було Вам страшно?

- Інтерв'ю з Каєм
  - Розкажіть історію свого казкового життя.
  - Невже Вам не було страшно під час зустрічі зі Сніговою королевою?
  - Що Ви відчули, коли тануло Ваше серце?

- Чи зумієте Ви віддячити Герді за Ваше визволення з крижаного полону?
- Пам'ятаєте, що сказала Маленька розбійниця: «Хотіла б я знати, чи вартий ти того, щоб за тобою бігали на край світу!»? Що б Ви на це відповіли?

3. «Займи позицію»

А як ви вважаєте, чи вартий Кай того, щоб заради нього пройти стільки випробувань?

4. Робота у групах

Перша група. Записує риси характеру Кая до того, як його серце вразила скалка від дзеркала злого троля.

Друга група. Записує риси характеру Кая після того, як в його серце потрапила скалка від дзеркала злого троля.

5. «Мозкова атака»

Що допомогло вам правильно визначити рису характеру героїв казки? Чи можемо ми дізнатися з художнього твору, як автор ставиться до своїх героїв?

6. «Міркування від протилежного»

Герда не врятувала Кая. Яким би було його життя, що було б з ним?

7. «Атака на вчителя»

(Учні задають запитання вчителю)

III. Підсумок уроку

1. «Аукціон знань»

(Учні відповідають на запитання вчителя. Перемагає той, хто виявить більш глибокі знання з вивченої теми, тобто дасть повні, ґрунтовні відповіді)

2. «Мікрофон»

Висловити своє ставлення до проблем, порушених Андерсеном у казці «Снігова королева». Закінчити речення: «Я зрозумів, що...»

3. **«Бумеранг»**

Як ви вважаєте, чи потрібно дарувати людям казку?

4. **«Хвилинка - цікавинка»**

Г.К.Андерсен умів дарувати казки. Ось випадок із його життя. «Одного дня я гуляв у лісі й вийшов на галявину, де росло багато грибів. Того ж дня я повернувся на цю галявину і сховав у кожен гриб то цукерку у срібній обгортці, то фінік, то маленький букетик із воскових квітів, то шовкову стрічку.

Наступного ранку я прийшов у цей ліс разом із донькою лісничого. Їй було сім років. І ось під кожним грибочком вона знаходила незвичайні речі. Не було тільки фініка. Його, можливо, з'їла ворона. Якби ви тільки бачили, якою радістю горіли оченята дівчинки! Я переконав її, що ці речі сховали гноми».

Який гарний вчинок! Яка золота, щедра душа!. Не кожен здатен подарувати дитині таку радісну пригоду, але кожен із нас може подарувати добре слово, посмішку.

5. **«Подарунок письменнику»**

До кінця свого життя Андерсен зберігав дві найцінніші речі — олов'яного солдатика і троянду. Це були подарунки від дітей, котрі ті від щирого серця подарували казкареві за його талант. А що б ви подарували Андерсену? Чому?

Післямова

Все починається з малого: із зернини - хліб, з промінчика - зоря...

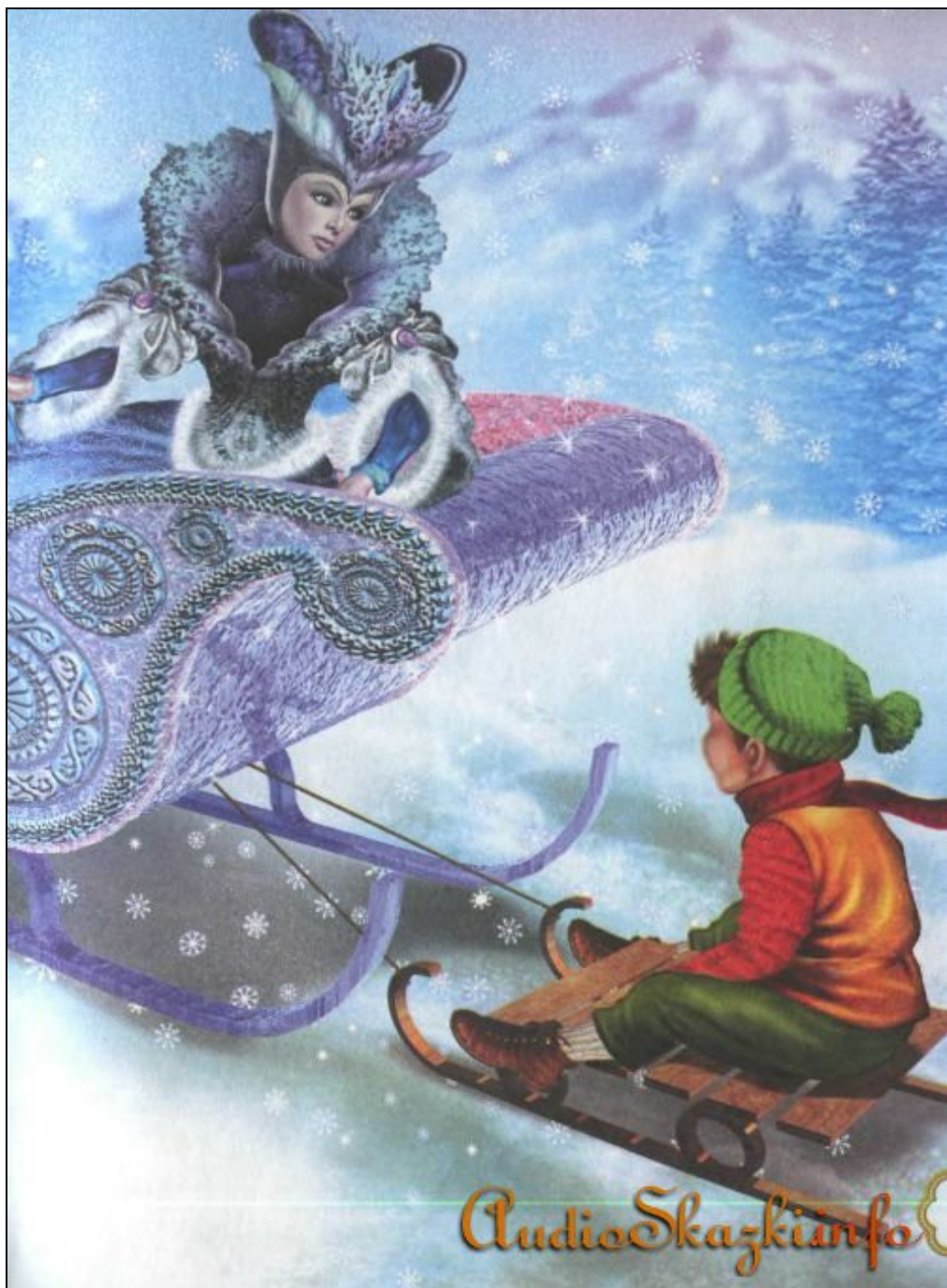
З 5 класу діти ознайомлюються з духовними здобутками й художніми відкриттями світової літератури. Водночас вони вчать сприймати твір як мистецьке явище. В їх очах яскравими вогниками запалюються сотні запитань. Важливо не прогледіти цей «момент істини», аби не спотворити дитяче сприйняття літератури, навчити юних творчому пошуку, способам виявлення себе, наблизити їх до Добра, Істини, Краси.

Саме тому звертаюся до інтерактивних методів навчання. Вони дають змогу активно включатись учням в процес навчання, спонукають їх до думання, самостійного осягнення художнього твору, до творчого пошуку. Скорочується шлях від учителя до учня, спілкування стає щирим, зацікавленим, результативним. Адже зерно, кинуте в молодий, але дозрілий ґрунт, згодом проросте, і його паросток сам зможе прокласти собі шлях до сонця. А поки що він потребує особливого догляду. І якщо діти не полюбили цей предмет у 5 класі, нічого сподіватися на це в старших класах, адже у 8-11 класах літературу вже вивчають як курс, що опирається на знання набуті раніше.

Список використаної літератури

1. Андерсен, Г. К. Казки [Текст] / Ганс Крістіан Андерсен. – К.: Україна, 1999. – С. 18-45
2. Кіяшко, Н. М. Сім важливих відкриттів [Текст]: за казкою Андерсена «Снігова Королева» / Н. М. Кіяшко // Всесвітня література та культура. – 2009. - № 3. – С. 23-25
3. Лімборська, С. М. Уламок дзеркала в серці Кая [Текст]: конспект уроку з вивчення казки Г. К. Андерсена «Снігова королева» / С. М. Лімборська // Зарубіжна література. – 2008. - № 12. – С. 34
4. Міщенко, Л. О. Перемога щирих людських стосунків над багатством Снігової королеви [Текст]: урок у 5 кл. за казкою Г. К. Андерсена «Снігова королева» / Л. О. Міщенко // Все для вчителя. – 2009. - № 9-10 (трав.). – С. 52-54

AudioSkazkinfo